

FUNȚIONAREA METAFOREI ȘI EPITETULUI ÎN RETORICA DIPLOMATICĂ

CZU: 81`373.612.2:81`42:327.1

DOI: <https://doi.org/10.52673/18570461.25.3-78.22>Doctorand **Stella TĂRIȚĂ**E-mail: taritastella@gmail.comORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4742-9010>

Școala Doctorală Științe Umaniste a USM

THE FUNCTIONING OF METAPHOR AND EPITHET IN DIPLOMATIC RHETORIC

Summary. The article investigates how the metaphor and the epithet function in public diplomatic rhetoric – speeches, statements and communiqués addressed to the public. The approach builds a coherent and explicit theoretical framework (Aristotle, Plato, Chaim Perelman and Lucie Olbrechts-Tyteca, Ivor Richards, George Lakoff and Mark Johnson, Max Black) and unambiguously delimits the analyzed sphere – public communication, distinct from the language of negotiations. The methodology is qualitative, based on discourse analysis, applied to an indicative corpus of approximately 20 fragments of European and transatlantic public diplomatic speeches, diplomatic communiqués, and official declarations (2021–2025). The unit of analysis is the stylistic device – metaphor/epithet and its immediate contexts. The results show three recurring families of metaphorical framings (institutional personification, strategic orientation, and temporalities) and a stable set of argumentative epithets (unjustified, fragile, vital, legitimate, unacceptable, overwhelming) that calibrate value positions and designate the red lines. The discussion highlights the role of these figures of speech in clarifying messages, managing sensitivities, and avoiding rhetorical escalation, as well as the limits of the study (indicative corpus; lack of quantitative testing).

Keywords: diplomatic rhetoric, metaphor, epithet, the beautification of speech, cognitive framing.

Rezumat. Articolul investighează modul în care metafora și epitetul funcționează în retorica diplomatică publică – discursuri, declarații și comunicate adresate publicului. Demersul construiește un cadru teoretic coerent și explicit, fundamentat pe contribuțiile lui Aristotel, Platon, Chaim Perelman și Lucie Olbrechts-Tyteca, Ivor Richards, George Lakoff și Mark Johnson, Max Black, și delimitează fără echivoc sfera analizată: comunicarea publică, distinctă de limbajul negocierilor. Metodologia se bazează pe analiza discursului, aplicată pe un corpus orientativ de circa 20 de fragmente, extrase din discursuri diplomatice publice europene și transatlantice, comunicări diplomatice și declarații oficiale (2021–2025). Unitatea de analiză o constituie enunțul figurativ – metaforă sau epitetul – și contextele sale imediate. Rezultatele cercetării indică trei familii recurente de cadrări metaforice (antropomorfizări instituționale, orientare strategică și temporalități) și un set stabil de epitețe argumentative (nejustificat, fragil, vital, legitim, inacceptabil, covârșitor) care calibrează poziționările valorice și semnalizează linii roșii. Discuția evidențiază rolul acestor figuri de stil în clarificarea mesajelor, gestionarea sensibilităților și evitarea escaladării retorice, precum și limitele studiului (corpus orientativ; lipsa testării cantitative).

Cuvinte-cheie: retorică diplomatică, metaforă, epitet, cosmetizarea limbajului, cadru cognitiv.

INTRODUCERE

În ultimii ani, comunicarea publică a actorilor diplomați a devenit un spațiu în care se negociază sensul evenimentelor înaintea negocierilor propriu-zise. Figurile de stil apar nu ca ornament, ci ca instrumente care fac inteligibile situații complexe, menținând totodată politețea strategică și evitând escaladarea discursivă.

Studiul de față abordează funcționarea metaforei și a epitetului în retorica diplomatică publică, înțelegând ca ansamblu al comunicărilor oficiale destinate audiențelor interne și internaționale: discursuri, declarații de presă, mesaje publice ale reprezentanților statelor și organizațiilor internaționale [1, p. 37]. Distingem riguroși între retorica publică și canalele nepublice ale

diplomației (negocieri confidențiale, note verbale, cablograme), unde condiționările pragmatice și statutul public al comunicării influențează decisiv alegerile stilistice. În consecință, analiza vizează exclusiv registrul public, în care vizibilitatea, responsabilizarea și circulația mediatică reclamă formulări accesibile, memorabile și normativ transparente.

Din perspectivă teoretică, lucrarea se sprijină pe retorică și teoria argumentării (Aristotel, Perelman și Olbrechts-Tyteca), pe cercetările despre metafora conceptuală (Platon, George Lakoff și Mark Johnson, Black, Ivor Richards) și pe studii privind epitetul (Tudor Vianu, Kenneth Burke). În acest cadru, metafora este tratată ca mecanism de cadrări cognitive (*framing*)

care transferă scenarii interpretative între domenii (de exemplu, *orientare strategică* → *direcție, stabilitate*), iar epitetul este înțeles ca marcator evaluativ condensat (nejustificat, inacceptabil), având rol în delimitarea normativă și în proiectarea ethosului instituțional.

Întrebarea de cercetare care ghidează demersul este următoarea: *cum contribuie metafora și epitetul la configurarea cadrărilor cognitive și evaluative care fac mesajele diplomatice publice mai inteligibile, memorabile și persuasiv-responsabile?* Răspunsul este construit gradual, fără a se extinde asupra limbajului negocierilor confidențiale.

Relevanță metodologică

Propunem o analiză la nivel de proximitate textuală (enunț figurativ + contexte imediate) și o nomenclatură operațională a familiilor metaforice (antropomorfizări instituționale, orientare strategică, temporalități). Acest cadru permite comparații pe axa temporală și interculturală a discursurilor și poate servi drept bază pentru studii cantitative. Lucrarea nu pretinde exhaustivitate documentară și nu vizează limbajul negocierilor; valoarea ei constă în oferirea unui cadru metodologic operațional (definirea conceptuală a metaforei și epitetului; analiza elementelor constitutive și a funcțiilor semantice ale metaforei; cadrul contextual) și a unei taxonomii aplicabile atât în cercetare, cât și în practică instituțională.

Metafora și epitetul în retorica diplomatică

În tradiția aristotelică, figurile nu sunt simple ornamente, ci instrumente funcționale care sprijină deliberarea și judecata publică. Metafora produce vivacitate, comprimă inferențe și facilitează transferul conceptual; epitetul calibrează axiologic, proiectează ethosul instituțional și semnalează intenționalitatea pragmatică. Noua retorică (Perelman, Olbrechts-Tyteca) accentuează adeziunea audienței și justificarea în condiții de pluralism valoric: alegerea tropilor devine o decizie strategică de relevanță și acceptabilitate [2, p. 19].

Metafora

Expresia metaforică, insignifiantă la prima vedere, dar adesea de o frumusețe subtilă și impenetrabilă, rămâne una dintre principalele modalități de percepție a lumii, realizată printr-un transfer semantic între elementele-cheie ale „ecuațiilor metaforice”.

Cuvântul *metaforă* provine din greacă: μεταφορά (metaphorá), format din prefixul μετά- (*metá-*, însemnând „după, dincolo, cu, între”) și verbul φέρειν (*phérein*, „a purta, a transfera”). Prin urmare, μεταφορά (metaphorá) poate fi tradusă literal ca „transfer” sau „a purta dincolo”, ceea ce indică ideea de a transfera sensul ori calitățile de la un obiect sau concept la altul, creând astfel o comparație sau o asociere implicită

între ele. O definiție mai riguroasă este oferită de Angela Bidu-Vrănceanu, Cristina Călărășu și Liliana Ionescu-Ruxândoiu, care caracterizează metafora drept o „figură semantică (trop) prin intermediul căreia se prezintă ca echivalenți doi termeni distincți, reali, așezându-se între aceștia un transfer de trăsături semantice în anumite structurări sintactice” [3, p. 210].

Astăzi este unanim acceptat faptul că metafora funcționează ca un mijloc de exprimare a unei idei sau calități printr-o altă imagine ori concept, bazându-se pe asemănările percepute sau pe relațiile semantice dintre acestea. Cu alte cuvinte, metafora reprezintă o comparație implicită între două lucruri sau concepte care nu sunt literalmente asemănătoare, dar care au anumite trăsături comune.

Un exemplu ilustrativ este metafora *val fără precedent de unitate și hotărâre*, utilizată de președinta Republicii Moldova, Maia Sandu, în discursul susținut în plenul Adunării Parlamentare a Consiliului European. Această expresie transmite o imagine puternică și dinamică, ce reflectă intensitatea și amploarea sentimentelor și acțiunilor colective [4]. Analizând componentele și semnificațiile acestei metafore, observăm că elementul *val* activează o cadrare metaforică de tip „calamități naturale”: un fenomen cu forță irezistibilă, expansivă, capabil să remodeleze „peisajul” situațional. În această cadrare, *valul* proiectează trăsături din domeniul-sursă (dinamica hidrologică, acumularea și propagarea) asupra domeniului-țintă (mobilizarea colectivă), funcționând ca vehicul pentru ideea de impuls amplu și crescător. Coocurențele *fără precedent, unitate și hotărâre* intensifică evaluarea axiologică și teleologică a mișcării. Prin combinare, expresia *val fără precedent de unitate și hotărâre* construiește imaginea unei mobilizări masive, cu inerție pozitivă, capabile să depășească obstacole și să producă schimbări semnificative. Astfel, cadrarea metaforică invită audiența să perceapă conjunctura ca pe o mișcare comună, convergentă și decisivă.

În acest sens, metaforele devin instrumente prin care se creează imagini vizuale sau emoționale puternice, capabile să exprime idei complexe într-un mod accesibil și să adauge profunzime discursului. Ele contribuie la persuasiune și la memorabilitatea mesajului, ceea ce le conferă un rol central în retorica publică.

Secolul al XX-lea a generat o diversitate de concepții în interpretarea metaforei. Bunăoară, I.A. Richards, în lucrarea sa *The Philosophy of Rhetoric* (1936), a introdus conceptele de *tenor* și *vehicul* în analiza metaforei. Tenorul desemnează subiectul la care metafora se referă, iar vehiculul reprezintă obiectul sau conceptul la care metafora face aluzie. Cercetătorul englez remarcă faptul că „vehiculul și tenorul în cooperare

dau o semnificație a puterilor mai variate decât cele care le pot fi atribuite” [5, p. 23]. Terminologiile alternative pentru tenor și vehicul sunt *domeniul-țintă* și *domeniul-sursă* sau *ideea* și *imagea*, prin urmare, în percepția cercetătorului, metafora reprezintă o serie de oscilații între domeniul-țintă și domeniul-sursă, astfel putem deduce celebra reprezentare a metaforei ca fiind transfer între contexte.

Alți teoreticieni importanți, precum Max Black, care a dezvoltat teoria interacționistă a metaforei în lucrarea *Models and Metaphors* (1962), argumentează că metafora implică o interacțiune între doi termeni, ceea ce duce la crearea unui nou sens [6, p. 67]; George Lakoff și Mark Johnson, în lucrarea *Metaphors We Live By* (1980), afirmă că metaforele nu sunt doar instrumente ale limbajului, ci modelează felul în care gândim și acționăm, introducând conceptul de metafore conceptuale, care sunt profund înrădăcinate în gândirea noastră cotidiană [7, p. 23]. Prin urmare, teoria conceptuală neglijează cunoașterea specializată și accentuează gândirea și acțiunea orientate de sistemul conceptual, unde metafora deține întâietatea, sugerând că ea nu reprezintă doar o figură de stil, ci mai degrabă o corespondență a gândirii. O abordare similară este susținută de francezul Paul Ricoeur, care explorează modul în care metaforele contribuie la înțelegerea realității și au un rol fundamental în structurarea gândirii umane.

Aceste contribuții teoretice majore au contribuit la o înțelegere mai profundă a metaforei, nu doar ca un ornament al limbajului, ci și ca un element central al gândirii și comunicării umane. Studiul metaforei continuă să fie un subiect important în lingvistică, filosofie, psihologie, retorică și în alte domenii ale științelor umaniste.

Epitetul

Fără îndoială, cei mai admirați scriitori și poeți din toate timpurile au utilizat epitețe pentru a adăuga textură și densitate operei lor. De la poemele epice ale lui Homer și poezia lui Shakespeare până la discursul liric al poeziei lui Nichita Stănescu, folosirea strategică a epitetelor a contribuit, de-a lungul secolelor, la modelarea imaginației literare a cititorilor.

Se fac remarcabile nume notorii care au explorat fenomenul acestui trop pe parcursul timpului și de la care am moștenit definiții și opinii: Roman Jakobson în cercetările sale asupra funcțiilor limbajului, a evidențiat rolul esențial al epitetului, subliniind legătura sa metonimică; Tudor Vianu clasifică categoriile de epitețe conform funcțiilor stilistice în text, respectiv un epitet poate fi, de exemplu, apreciativ (cuprinde o judecată de valoare) și ornant (amplifică sensul determinantului) sau ornant și generalizator (valabil pen-

tru un număr mare de determinate). Din perspectivă structuralistă, Vladimir Propp, celebru pentru analiza structurii basmelor, a explorat rolul epitetelor în construirea personajelor și a narațiunii, iar în contextul analizei textului literar, Gérard Genette valorifică epitetul descriptiv, accentuând, totodată, structura binară a tropului. Mai multe explicații a oferit Kenneth Burke, un explorator al retoricii, pe care o definea ca fiind „înrădăcinată în funcția esențială a limbajului”. Prin concepțiile sale de natură simbolică a limbajului și „ecrane terminologice”, el a evidențiat modul în care limbajul – inclusiv epitetul – modelează percepția și realitatea [8, p. 16].

Acești cercetători au abordat epitetul din diferite perspective, fie în contextul analizei lingvistice, fie în critica literară, oferind o înțelegere mai profundă a modului în care epitetul contribuie la sens, estetică și stil în limbaj și literatură. Este important de menționat că, deși numeroși teoreticieni au contribuit la teoria și analiza figurilor de stil, inclusiv a epitetului, adesea discuțiile lor nu vizează exclusiv epitetul, ci îl integrează într-un cadru teoretic mai larg al figurilor de stil.

Paula Diaconescu, adeptă a vechilor tratate de retorică, propune o definiție suplimentară a epitetului, descriindu-l drept un „adjectiv cu funcție de atribut” [9, p. 48]. În același timp, Tudor Vianu a găsit o relație semnificativă între creativitate și epitet, observând că acesta „determină, în lucrurile sau acțiunile exprimate printr-un substantiv sau verb, însușirile lor estetice, adică acelea care pun în lumină felul cum le vede sau le simte scriitorul și care au un răsunet în fantezia și sensibilitatea cititorului” [10, p. 38].

Din perspectiva celor două abordări se desprinde ideea că epitetul este un trop sau „figură de stil, în accepția restrânsă a vechilor retorică – adjectiv care determină un substantiv, pe lângă care îndeplinește funcția de atribut sau de nume predicativ/element predicativ suplimentar; în accepție largită – determinare adjectivală/substantivală sau adverbială/substantivală. În ambele accepții, epitetul trebuie să aducă un plus semantic, să introducă în enunț o valoare expresivă” [3, p. 137].

Mai mult decât atât, rădăcinile grecești oferă acestui trop o caracteristică a stilului lui Homer. Prin urmare, epitetul homeric, care a fost inițial destinat să fie experimentat prin auz, i-a ajutat pe ascultători să se conecteze mai bine și a făcut ca numeroasele elemente ale epopeii *Odiseea* să fie mai ușor de descifrat. Astfel ia naștere epitetul fix, care utilizează repetat un cuvânt sau o expresie pentru aceeași persoană, loc sau obiect.

În limbajul diplomatic contemporan, utilizarea directă a epitetelor homerice este mai puțin obișnuită, dar conceptul de epitețe fixe poate fi observat în

modul în care anumite frazeme sau descrieri devin asociate stabil cu anumite entități sau idei. Iată câteva exemple care ilustrează acest tip de utilizare în contextul diplomatic: *comunitatea internațională* [11], *securitate regională* [12], *statul de drept* [13], *dezvoltare durabilă* [14], *drepturile universale* [15], *arme de distrugere în masă* [16], *terorism transnațional* [17], *parteneriat strategic* [18]. Dacă epitetul homeric nu este neapărat caracteristic retoricii diplomatice, atunci cel argumentativ este cu desăvârșire. Astfel, epitele argumentative în retorica diplomatică sunt adjective sau expresii adjectivale care nu doar descriu, ci și conțin o încărcătură persuasivă sau argumentativă, influențând percepția și reacția audienței. Aceste epitețe sunt folosite strategic pentru a sublinia o poziție, a îndemna la acțiune sau a modela opinia publică și internațională. Ele sunt complementare și ajută la clarificarea fenomenului:

- *provocări urgente* – expresia accentuează imediatetea și necesitatea de a aborda anumite probleme, îndemnând la acțiune rapidă [19];

- *stabilitate fragilă* – adjectivul sugerează că situația de stabilitate este vulnerabilă și necesită atenție sau intervenție pentru a preveni deteriorarea [20];

- *parteneriat strategic vital* – determinantul *vital* evidențiază importanța esențială a relației pentru interesele naționale sau globale, întărind valoarea parteneriatului [21];

- *agresiune nejustificată* – expresie conține o judecată clară împotriva acțiunilor unei părți, etichetându-le drept lipsite de fundament legitim și atrăgând condamnarea [22];

- *eforturi de pace credibile* – expresia subliniază calitatea pozitivă și eficacitatea eforturilor, încurajând sprijinul pentru aceste inițiative [23];

- *dezvoltare durabilă* – amplifică importanța dezvoltării durabile, nu doar ca opțiune, ci și ca o necesitate imperativă [24];

- *sprijin internațional covârșitor* – sugerează o largă acceptare sau aprobare, legitimând o acțiune sau o poziție și încurajându-i pe alții să se alăture [25].

Epitele argumentative joacă un rol crucial în retorica diplomatică, contribuind la construirea narațiunilor, la mobilizarea susținerii sau la contestarea acțiunilor și politicilor. Utilizarea epitetelor în diplomație are un impact semnificativ asupra comunicării, percepției și relațiilor internaționale. Epitele, ca adjective sau expresii adjectivale care descriu sau califică substantive, pot influența tonul, conținutul și gradul de accesibilitate al mesajelor diplomatice. Alegerea unui epitet pozitiv poate crea o atmosferă de bunăvoință și cooperare prin exemplul „eroismul extraordinar de care ucrainenii dau dovadă în fiecare zi ne inspiră

pe toți”, în timp ce unul negativ poate tensiona dialogul – „o revoltătoare invazie a unui stat suveran și independent” [26].

Diplomații folosesc adesea epitețe pentru a construi și a consolida o anumită imagine a țării sau a liderilor pe care îi reprezintă. Caracteristici precum *democratic*, *pașnic* sau *prosper* pot contribui la formarea unei percepții pozitive, respectiv la influențarea percepțiilor cu ajutorul epitetelor, prin modul în care anumite evenimente, decizii sau politici sunt percepute de către audiența internațională. Astfel descrierea unei acțiuni ca fiind *necesară* sau *legitimă* poate valida acea acțiune în ochii comunității internaționale. În negocieri, utilizarea epitetelor poate sugera flexibilitate sau fermitate. Determinante precum *acceptabil* sau *rezonabil* pot semnala deschiderea către compromis, în timp ce determinante precum *inacceptabil* sau *nedrept* pot indica linii roșii.

În concluzie, epitele în diplomație sunt instrumente puternice de nuanțare și influențare a mesajelor și joacă un rol crucial în modelarea discursului diplomatic, afectând nu doar conținutul comunicării, ci și relațiile și dinamica dintre actorii de pe scena internațională, conferindu-i particularitate și valențe estetice adecvate contextului comunicării.

Studii de caz și analize

Studiul de față, de natură calitativă, este focalizat pe funcțiile retorico-pragmatice ale metaforei și epitetului în mesaje diplomatice publice. Opțiunea pentru abordarea calitativă răspunde nevoii de a descrie mecanisme discursive fine care scapă unei abordări pur cantitative.

Metafora și epitetul funcționează, în limbajul diplomatic, ca instrumente de cadrare – cadrări metaforice (care organizează înțelegerea prin scenarii imagistice) și cadrări axiologice (care fixează evaluări: legitim/ilegal, acceptabil/inacceptabil) – nu doar ca sintagme expresive. Prin modul în care ancorează conceptual problemele și semnalizează norme, aceste figuri pot influența profund reușita inițiativelor diplomatice, modelând percepția, interpretarea și receptivitatea publicului și actorilor instituționali.

Atât metaforele, cât și epitele construiesc narațiuni operative care ghidează răspunsul la probleme complexe. O metaforă bine aleasă produce relevanță și direcționează inferențele audienței: de exemplu, descrierea schimbărilor climatice ca o *bombă cu ceas* activează o cadrare a urgenței temporale (familia temporalității), făcând inteligibilă presiunea decizională și mobilizând sprijin pentru acțiune imediată. Pe data de 1 martie 2022, pentru a evoca efectele omniprezente și negative ale războiului asupra oamenilor și pentru a sugera modul în care războiul domină sau umbrește

alte aspecte ale existenței, aducând cu sine întinericul conflictului, al suferinței și al incertitudinii, Roberta Metsola, președinta Parlamentului UE, și-a început astfel discursul în plenul Parlamentului European:

„Ne aflăm astăzi, aici, în umbra întunecată a războiului lui Putin. Un război pe care nu l-am provocat. Un război pe care nu noi l-am început. O *revoltătoare invazie* a unui stat suveran și independent.” [26]. Adjectivul *revoltătoare* adaugă o dimensiune evaluativă și emoțională termenului *invazie*, subliniind nu numai natura acțiunii, ci și respingerea morală și emoțională a acesteia.

Metaforele evocă răspunsuri emoționale puternice, ceea ce este esențial pentru a câștiga inimile și empatia audienței. Emoțiile pozitive pot facilita cooperarea, în timp ce emoțiile negative pot duce la rezistență sau respingere. În discursul adresat Președintelui Ucrainei, Volodimir Zelenski, Roberta Metsola alternează aceste emoții, subliniind intensitatea eforturilor și mizele înalte asociate cu supraviețuirea și prosperitatea în condiții dificile:

„Trebuie să înfruntăm viitorul împreună. Domnule Președinte, suntem alături de dumneavoastră în lupta pentru supraviețuire, în acest moment întunecat din istoria noastră. Parlamentul European vă este aliat, vă oferă un spațiu pentru a vă adresa Europei și lumii și vă va fi întotdeauna prieten.” [26] Fragmentul activează explicit următoarele cadrări metaforice: temporalități – *să înfruntăm viitorul împreună*; axiologic – *lupta pentru supraviețuire* (conflict existențial); axiologic – *moment întunecat din istoria noastră*; antropomorfizări instituționale – *Parlamentul European... aliat/prieten* – (instituția ca actor relațional).

Epitetele pot caracteriza eficient entități, cum ar fi *partener strategic*, persoane sau situații, oferind o etichetă concisă care influențează percepția. De exemplu, referirea la un guvern ca fiind *regim autoritar*, *regimul putinist*, *sponsor al terorismului* setează imediat o anumită tonalitate și poate afecta relațiile. La fel, în discursul Președintei Republicii Moldova către cetățeni, atribuirea unui grup de persoane a caracteristicii de a fi „mari corupți”, profund implicați în corupție, sugerează că această implicare este semnificativă și influență prin pozițiile sau puterea lor:

„Suntem datori și obligați în fața cetățenilor să pedepsim marii corupți și să nu le permitem să ne mai controleze țara. Ani la rând, diferiți preținși politicieni ne-au dezbinat și au folosit tot felul de minciuni ca să obțină beneficii personale.” [27]:

Cu scopul de a sublinia valorile și principiile, cum ar fi: *drepturile fundamentale ale omului*, *standardele europene*, *practicile europene și internaționale*, se amplifică importanța acestora în dialogul diplomatic:

„Eroismul extraordinar de care ucrainenii dau dovadă în fiecare zi ne inspiră pe toți.” [28];

„Să ne aducem aminte că avem un neam demn și să credem că puterea de a ne ridica se află în noi înșine. Eu cred în Moldova. Vreau și voi să credeți în Moldova. Moldova europeană este unica noastră cale.” [27].

În cazul de față, *demn* adaugă o notă de respect și valoare la ideea de *neam*, sugerând că acesta are calități sau principii care îl fac vrednic de respect și admirație, iar epitetul *Moldova europeană* poate fi folosit pentru a sublinia orientarea europeană a țării, aspirațiile sale de integrare în UE sau valorile pe care le împărtășește cu alte țări europene. Este o expresie care conferă o anumită identitate și direcție Moldovei, arătând că face parte dintr-un spațiu cultural și politic mai larg, asociat cu Europa. Combinarea acestor cadrări metaforice de orientare strategică și ascensiune (*Moldova europeană este unica noastră cale*) cu epitetele axiologice (*extraordinar*, *demn*, *europeană*) produce relevanță pentru mesajul de mobilizare și legitimează opțiunea politică drept răspuns coerent la o provocare majoră.

Atât metaforele, cât și epitetele sunt instrumente puternice în diplomație, având capacitatea de a consolida ori submina inițiativele diplomatice. Succesul lor depinde de capacitatea de a comunica eficient, de a construi narațiuni persuasive și de a naviga cu atenție printre sensibilitățile culturale și politice. Utilizate cu înțelepciune, aceste figuri de stil pot îmbunătăți comunicarea și pot facilita înțelegerea și cooperarea. Totuși, utilizate necorespunzător, pot duce la confuzie, ambiguitate și chiar conflict.

Epitetele, folosite cu măiestrie în discursul diplomatic, pot avea un impact semnificativ asupra percepției audienței și asupra direcției dialogului internațional. Iată câteva exemple de epitetes influente și efectele lor posibile:

- *inițiativă de pace* – sugerează un efort constructiv și bine intenționat pentru rezolvarea conflictelor. Poate genera speranță și sprijin din partea comunității internaționale;

- *arme de distrugere în masă* – această combinație de elemente negative evocă o amenințare gravă și urgență, creând un sentiment de pericol iminent. Acest epitet poate justifica sau stimula acțiuni internaționale decisive;

- *democrație fragilă* – determinantul *fragil* subliniază vulnerabilitatea sistemului politic, atrăgând atenția asupra nevoii de sprijin și consolidare. Poate stimula asistența internațională și implicarea în construirea statului;

- *provocări fără precedent* – amplifică tulburările, subliniind că sunt unice și potențial copleșitoare. Epitetul respectiv poate pregăti terenul pentru apeluri la acțiuni extraordinare sau la solidaritate internațională.

Aceste epitete, prin adăugarea de nuanțe și emoție la declarațiile diplomatice, pot influența profund percepțiile și reacțiile audienței, încurajând sprijinul, acțiunea sau chiar reevaluarea pozițiilor. Ele demonstrează felul în care anumite formulări modelează discursul internațional și mobilizează comunități globale. Astfel, metafora – o comparație implicită și epitetul – un adjectiv care conferă o calitate sau o impresie distinctivă, îmbunătățesc retorica diplomatică, adăugând straturi de semnificație, emoție și expresivitate. Ele transformă comunicarea diplomatică, care altfel ar putea fi percepută ca fiind sterilă sau pur informativă, într-o formă de artă care poate inspira, convinge și sensibiliza.

CONCLUZII

Investigația de față demonstrează că metafora și epitetul constituie mecanisme discursive de prim ordin în retorica diplomatică publică, întrucât participă la configurarea cadrului cognitiv și axiologic al comunicării internaționale. Dincolo de dimensiunea ornamentală, aceste figuri de stil se afirmă drept instrumente operaționale de mediere a sensului, care permit atât simplificarea situațiilor complexe, cât și articularea unor evaluări normative cu valoare strategică. Metafora, în ipostazele sale recurente – antropomorfizări instituționale, orientări strategice și temporalități – facilitează transferul unor scenarii interpretative între domenii, transformând realități abstracte în reprezentări inteligibile și memorabile. Epitetul, la rândul său, funcționează ca operator evaluativ condensat, definind repere de separare axiologică și contribuind la construirea ethosului instituțional.

Analiza corpusului atestă că eficiența acestor procedee retorice se manifestă prin capacitatea lor de a clarifica mesajele, de a gestiona sensibilitățile audienței și de a preveni escaladarea conflictuală în comunicarea diplomatică. Totodată, rezultatele evidențiază caracterul ambivalent al acestor figuri: utilizarea lor adecvată potențează funcția persuasivă și cooperativă a limbajului diplomatic, în timp ce aplicarea improprie riscă să producă ambiguități sau efecte contra-productive.

În ansamblu, metafora și epitetul se conturează ca instrumente retorico-pragmatice indispensabile, prin care diplomația contemporană își consolidează forța explicativă, capacitatea de mobilizare și legitimitatea discursivă în arena internațională

BIBLIOGRAFIE

1. Melissen, J. *The New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, ed. 2005. 210 p.

2. Perelman, Ch.; Olbrechts-Tyteca, Lucie. *Traité de l'argumentation: La nouvelle rhétorique* Bruxelles: Éditions de l'Université de Bruxelles, 1988. 752 p.

3. Bidu-Vrănceanu, Angela; Călărășu, Cristina; Ionescu-Ruxândoiu, Liliana; Mancaș, Mihaela; Pană Dindelegan, Mihaela; Stan, Camelia; Rădulescu Sala, Marina. *Dicționar de științe ale limbii*. București: Editura Științifică, 1997. 403 p.

4. Discursul Președintei Republicii Moldova, Maia Sandu, în plenul Parlamentului, [online] <https://presedinte.md/rom/discursuri/discursul-presedintei-republicii-moldova-maia-sandu-in-plenul-parlamentului-in-2030-republica-moldova-trebuie-sa-fie-tara-membra-a-uniunii-europene> (consultat: 17.01.24).

5. Richards, Ivor. A. *Filosofia retoricii*. London, Oxford University Press, 1976. 138 p. UI:5328982

6. Black, M. *Models and Metaphors: Studies in language and philology*. New York: Cornell University Press, 1962. 267 p.

7. Lakoff, G.; Johnson, M. *Metaphors we live by*. The University of Chicago Press, Chicago, 1980. 308 p.

8. Burke, K. *Language as Symbolic Action: Essays on Life, Literature, and Method*. Berkeley: University of California Press, 1966. 533 p.

9. Diaconescu, Paula. Epitetul în poezia română modernă I, SCL, An. 23, Nr. 2, 1972, p. 13.

10. Vianu, T. *Despre stil și artă literară*. Cuvânt omagial de Al. Philippide, ed. îngrijită de Marin Bucur. București: Tineretul, 1965. 245 p.

11. António Guterres – Consiliul ONU pentru Drepturile Omului (HRC52), Geneva, 27 feb. 2023, [online] (apel la unitatea „comunității internaționale” în apărarea drepturilor) <https://india.un.org/en/220988-secretary-general-international-community-must-rebuild-social-cohesion-ensure-protection-all?> (consultat: 23.08.2025).

12. Jens Stoltenberg – Doorstep la Summitul NATO, Vilnius, 11 iul. 2023 (unitatea aliaților, sprijin pentru securitatea regională), [online] https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_217038.htm. (consultat: 23.08.2025).

13. Ursula von der Leyen – State of the Union 2023, Parlamentul European, 13 sept. 2023, [online] https://enlargement.ec.europa.eu/news/2023-state-union-address-president-von-der-leyen-2023-09-13_en (consultat: 24.08.25).

14. António Guterres – „Prioritățile pentru 2024” la AG ONU, 7 feb. 2024 (SDG și finanțarea dezvoltării) <https://unstats.un.org/sdgs/report/2024/> (consultat: 24.08.25).

15. António Guterres – Adresarea Asambleei Generale ONU (19 septembrie 2023), [online] <https://www.un.org/sg/en/content/sg/statement/2023-09-19/secretary-generals-address-the-general-assembly> (consultat: 25.08.25).

16. Josep Borrell – Declarație Bruxelles (27 noiembrie 2024), [online] https://www.eeas.europa.eu/eeas/day-remembrance-all-victims-chemical-warfare-statement-high-representative-vice-president-josep-1_en?s=115& (consultat: 25.08.25).

17. António Guterres – A 70-ea aniversare a ONU, New York (25 septembrie 2018), [online] <https://peacekeeping>.

un.org/en/un-news/peacekeeping-expectations-far-out-strip-resources-un-chief? (consultat: 24.08.25).

18. António Guterres – Parlamentul European (24 iunie 2021), [online] <https://unric.org/en/secretary-general-hails-indispensable-un-eu-partnership/>? (consultat: 24.08.25).

19. Declarația de la Bruxelles a Summitului UE-Balkanii de Vest (18 dec. 2024), [online] <https://www.consilium.europa.eu/media/uudna4tu/brussels-declaration-2024-ro.pdf> (consultat: 26.08.25).

20. Declarația Președintelui Traian Băsescu, [online] <https://ziare.com/basescu/presedinte/basescu-avem-nevoie-de-un-acord-cu-fmi-1247069/> (consultat: 26.08.25).

21. Declarația lui Nicușor Dan (2 iulie 2025) <https://www.mediafax.ro/politic/nicusor-dan-parteneriatul-cu-sua-este-vital-de-la-securitate-la-energie-romania-merge-alaturi-de-aliatul-sau-strategic-23576013?> (consultat: 26.08.25).

22. Consiliul UE, multiple comunicate din 2022–2025), [online] <https://www.consilium.europa.eu/ro/policies/eu-solidarity-ukraine/timeline-russia-military-aggression-against-ukraine/> (consultat, 26.08.25).

23. Josep Borell – Consiliul Afaceri Externe (24 apr. 2023), [online] <https://www.consilium.europa.eu/ro/meetings/fac/2023/04/24/> (consultat: 26.08.25).

24. Mihai Popșoi – discurs în cadrul Summitului Viitorului (2024), [online] <https://mfa.gov.md/ro/content/mihai-popsoi-tinut-un-discurs-cadrul-summit-ului-viitorului> (consultat: 26.08.25).

25. Președintele Klaus Iohannis, cu ocazia prezentării scrisorilor de acreditare de către Ambasadorul Republicii Moldova, Victor Chirilă (11 ianuarie 2022), [online] <https://www.ziarulnational.md/presedintele-romaniei-klaus-iohannis-catre-ambasadorul-victor-chirila-r-moldova-se-bucura-de-un-sprijin-covarsitor-durabil-si-transpartinic-la-bucuresti/>? (consultat: 26.08.25).

26. Discursul Președintei Roberta Metsola în plen, 1 martie 2022, [online]: <https://www.europarl.europa.eu/resources/library/media/20220303RES24677/20220303RES24677.pdf> (consultat: 1.02.24).

27. Discursul Președintei Maia Sandu în Parlamentul Republicii Moldova (17 martie 2023), [online] <https://presedinte.md/rom/discursuri/discursul-presedintei-republicii-moldova-maia-sandu-in-plenul-parlamentului-in-2030-republica-moldova-trebuie-sa-fie-tara-membra-a-uniunii-europene> (consultat: 25.08.2025).

Aurel David. *Cântecul*, relief, 1969, lemn-cioplire, 64 × 84 cm (colecția MNAM).